

BERACHA BROADENED

יתרו תשע"ו

EXODUS

PARASHAS YISRO

18 / 9-14

his father-in-law everything that HASHEM had done to Pharaoh and Egypt for Israel's sake — all the travail that had befallen them on the way — and that HASHEM had rescued them.

⁹ Jethro rejoiced over all the good that HASHEM had done for Israel, that He had rescued it from Egypt. ¹⁰ Jethro said, "Blessed is HASHEM, Who has rescued you from the hand of Egypt and from the hand of Pharaoh, Who has rescued the people from under the hand of Egypt.

¹¹ Now I know that HASHEM is the greatest of all the gods, for in the very matter in which [the Egyptians] had conspired against them . . . !" ¹² Jethro, the father-in-law of Moses took an elevation-offering and feast-offerings for God; and Aaron and all the elders of Israel came to eat bread with the father-in-law of Moses before God.

2

9-12. Jethro rejoices. Although Jethro was not a Jew and although he had once been an advisor to Pharaoh, he was truly grateful and happy over Israel's good fortune. The word *rejoiced*, [Jethro] rejoiced, is of Aramaic origin. It is used here to allude to the word *prickles*, for his happiness was so great that he felt physically thrilled, like someone who may weep or become faint when he is overwhelmed with unex-

pected joy (Or HaChaim). According to Rashi, however, the allusion suggests that, despite his happiness for the Jews, he felt "prickles of unease" over what had happened to the Egyptians.

3

Sanhedrin 94a

The Gemara now sets forth a similar criticism directed at Moses and the generation of Jews who experienced the Exodus:

You may say the same about this verse: כיוצא בדבר אקה אומר - יואמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם

God, Who rescued you from the hand of Egypt and from the hand of Pharaoh. ¹²⁰

A Tanna taught in the name of R' Pappas: גנאי הוא למשה וששים ריבוא שלא אמרו

is to the discredit of Moses and the six hundred thousand Jews who experienced the Exodus that they did not say "Blessed [is God]" upon being saved from the Egyptians,

until Yisro, who was not born of the Jewish people, came and said these words, "Blessed is God [for having saved you]" ¹²¹

4

(י) ויאמר יתרו: משה וכל ישראל לא ברכו עד גמר הגאולה והיא קריעת ים סוף, ואז אמרו שירה והיא הברכה. אבל יתרו אמר הברכה בלשון הרגילה. (הרחב דבר: זהו פשוטו של דבר. אבל

לתורה

פרשת יתרו יח

אזנים

קס

5

(י) ברוך ה' גנאי הוא למשה ולסי כבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך ה' (ספחדיו ציד). לא שלשון ברוך מעלה משירה אדרבה שירת הים מעלה אלא שגנאי הוא שלא בלל בשירתם גם לשון ברוך.

דניאל

יתרו

אור

רמו

6

מה שלומך? ברוך השם! איך אתה מרגיש? ברוך השם, הכל טוב! צמד מילים אלו רוחש תמיד בשפתותינו, למן שחר ונקותנו, מורגלים אנו לומר על כל דבר "ברוך השם".

מעניין לדעת מי הוא זה אשר פתח בשבח צמדי מילים אלו. לכשנעיין בפרשה נשמע את התשובה - זהו יתרו חותן משה רבינו ע"ה, אדון הנביאים.

רק יתרו, לאחר ששמע את כל התלאות שעברו על בני ישראל בארץ מצרים ואת אשר אירע להם עם המצרים, פתח ואמר "ברוך השם אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה".

הוא ידע להודות כראוי על כל הניסים והנפלאות.

מה עם שירת הים? מה עם אותה התעלות נפלאה שנתעלו בה בני ישראל באותה שעה כששיבחו לבורא עולם? האם לא נחשיב זאת לפחות כאמירת "ברוך השם", עד שאנו עומדים ומתפעלים כל כך מאותו צמד מילים שיצאו מפיו של יתרו?

7 שנים * יתרו מקרא רסט

ויש להוסיף ולהקשות על דברי חז"ל, כי מלשון דבריהם משמע שאמנם עד שלא בא יתרו לא אמרו ישראל 'ברוך', אבל לאחר שבא יתרו אף ישראל אמרו 'ברוך', ברם היכן מצינו שאמרו ישראל 'ברוך'?

מיישב ה"תורת חיים":

הניצל בדרך נס חייב בהודאה, ובנס של רבים יש לומר גם 'שירה'. וכך אמרו חז"ל במסכת פסחים (מ"ג): "תקנו להם לישראל שיהיו אומרים אותו [הלל] על כל צרה... וכשנגאלין אומרים אותו על גאולתם". לכן לא יצאו ישראל ידי חובתם בשירה, כי עדיין היו צריכים לומר הודאה, היינו 'ברוך'. עוד אמרו חז"ל במסכת ברכות (מ"ג): שאם אירע לאדם נס, ומישהו אחר בירכו ואמר 'ברוך אשר גמלך...' והלה ענה אמן, יצא ידי חובה [כמו שאמר רב יהודה לרבנן שהודו על כך שהבריא ממחלתו: "פטרותן יתי מלאודי" - פטרותם אותי מלהודות]. אם כן, בשעה שאמר יתרו 'ברוך', מן הסתם ענו העם 'אמן', שהרי מן הדין הוא כשומעיים שבח הבורא צריך לענות אמן, נמצא שעל ידי ברכת יתרו יצאו ידי חובת ההודאה. אלא שגנאי הוא להם שלא אמרו מעצמם, אלא הסתפקו בכך שיצאו ידי חובה באמירת יתרו.

spiritual plane, in *Gan Eden* each *tzaddik* will dwell in his own *huppah*. What exactly this *huppah* will look like is directly contingent on the individual's level in the service of Hashem. No two structures will be identical, because no two people's accomplishments are identical; everyone shapes his own eternal reward. The problem is that everyone will see not only his own winnings, but those of the people around him as well. This is where things get uncomfortable.

For example, let us say Reuven and Shimon both did someone an identical favor. There was only one minor difference. Reuven did it with a sigh, perhaps rather annoyed at the time and trouble it involved, while Shimon did it with a smile, bringing joy to the recipient. If Reuven noticed the contrast at all, he probably considered it trivial. But this world's petty cash is *Gan Eden's* millions. The choicest of this world's prime real estate cannot begin to approach the most modest stake in the World to Come – and in this high return market, Shimon's extra smile earned him a palace for all eternity! Of course Reuven could have smiled too, and received a similar reward. It would have been very easy and very worthwhile. But Shimon did and Reuven didn't, and in the World to Come, it is too late to make amends. Shimon, and not Reuven, has the lavish *huppah* which could just as well have been Reuven's.

*

H

This realization, and the envy it engenders, is a merciless, burning, searing pain.

I have often felt that this anguish is the true *Gehinom*. The blazes of Hell need not literally mean that we are tossed into a bonfire. It can be the blistering agony of sitting in *Gan Eden* and seeing what we could have achieved. Knowing that a petty lack of effort has cost us our closeness to Hashem, while the fellow who took the extra step basks happily in the Divine Presence, is the biggest *Gehinom* there is.

12

However, the burning pain he suffers in the World to Come will be because he sees himself as falling short of the perfection of the level which he could have achieved, just as his fellow man in fact achieved it. The agony will be over our lack of perfection – a perfection that we could have achieved,

had we only tried. Others did it. Why didn't we? It will be excruciating to face what we could have been as compared to what we are. This will not be the pain of crude jealousy. It will be the anguished awareness of our own shortcomings, and it will hurt.

מטעם זה נראה שמנהג היולדת ללכת לבית הכנסת לאחר הלידה ואז הבעל קורא בתורה, הרי זה מפני שהאשה צריכה להודות על הנס שילדה בשלום, והמנהג להודות בשעה שקורא בתורה לפרסם את הנס, וגם אמירת 'ברכו את ה' המבורך' היא גם כהודאה, שהרי 'ברכה' ר' הודאה' חד הן. ואסמכתא למנהג זה מ'מזמור לתודה' שנאמר בו: 'הודו לו ברכו שמו'. ולפי שאין האשה קוראת בתורה, הרי בעלה מודה תחתיה. לפי זה צריך הבעל להתכוון באומרו 'ברוך' לתת שבח והודאה להקב"ה בעבור אשתו, כי בברכת ההודאה יוצאים באמירת אמן, ובוודאי בבעל ואשה שהיא כגופו, נפטרת האשה בברכת הבעל.

*

העיר רבי יצחק הוטנר:

* יש לתהות על דברי חז"ל אלו, שישאל לא אמרו ברוך, והלא במטבע של ברכת קריאת שמע אנו אומרים: "וידידים העברת... ונתנו ידידים מזירות שירות ותשבחות ברכות והודאות", הרי שכבר ביציאת מצרים אמרו ישראל 'ברכה' לה!

9

המצפון

יתרו

חכמת

רד

הביאור הוא כי כל מעלה רוחנית אינה נמדדת בכמות אלא באיכות. מפני שרוחניות נצח הוא. ונצח אינו מתחלק בכמות רק באיכות, שהרי גם משהו נצח נצח הוא! ולכן בין דרגא לדרגא אף שלעינינו אין הבדל רב בין זה לזה, האמת הוא כי דרגא יותר גבוהה כרוחניות מאותה שלמטה הימנה אף במשהו, המרחק ביניהם הוא לא פחות מנצח.

וכן אמרו חז"ל (אבות פ"ד), יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים כעשרה מכל חיי העוה"ב, הרי ששני בני אדם השוים במעלתם, ואחד עלה על חברו רק בשעה אחת של תשובה ומע"ט, מתרחקים הם זה מזה בכל חיי העוה"ב! כי מהו עולם הבא נצח ונצח אינו מתחלק, נמצא שכל משהו נצח עולם מיוחד הוא עד אין סוף, והוא מ"ש חז"ל (כ"ב ע"ה), מלמד שכל אחד ואחד נכזה מחופתו של חברו, ומדאמרינן כל אחד היינו שאף הצדיק הגדול ביותר נכזה מחופתו של הקטן ממנו אם אין בו מעלת חברו.

ומעתה אף שאו ישיר משה ובני ישראל, שירה שקדמו לה שרים אלו ישראל, ואח"כ נוגנים אלו מלאכי השרת, ובעמדם תרפינה כנפיהם שהיו מראין אותו באצבע ואומרים זה אלי ואנוהו, ומובן כמה אורות נצחיים הועלו בשירת עולמים זו, וכמה חופות עשה להם הקב"ה על כל דבור ודבור, ובכל זה גנאי הוא למשה וששים רבוא שלא אמרו ברוך, עד שבא יתרו ואמר ברוך ה', והיינו שמשם רבינו וששים רבוא נכוו מחופתו של יתרו, שכתן רבוא ורכבות אורות ושלחבות קודש שלהם, סוף סוף חסר היה שתי תיבות אלו שלא אמרום עד שבא יתרו ואמרם. (אורי יהו"ח ח"ב).

*

זה, אלא היא ברכה על עצם הנס והפלא שעשה הקב"ה, וכמו שאמר: "אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה", והוציא את עצמו מן הכלל, שאינו שייך להצלה, ומשבח ומבורך על עצמות הטובה.

בפשוטם של דברים, מהותה של הברכה היא תהילה ושבח לה' על שהשפיע לנו את רוב חסדיו, כגון ההודאה וההלל שבברכות הנהנין, בברכות המצוות ובברכות השבח, שהינן הודאה לקב"ה על רוב חסדיו עמנו.

ומהות נוספת יש לברכה - עדות על כך שה' הוא מקור הברכה, באשר הוא זה שברא את הטובה ונתנה לנו. וכפי שכתב רבינו בחיי (דברים ח, ט): "כי כל המברך על מה שנהנה, הוא מעיד על ההשגחה, שהוא יתעלה הממציא מוזן לשפלים כדי שיחיו".

וענין שלישי מצינו בברכה - הודאה לה' בכל מצב, גם כאשר הטובה מלווה בקשיים ויש בה כביכול רעה לאדם, וכעין מה שאמרו במשנה (ברכות טז ע"א): "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה", דהיינו שיש להכיר ולדעת שכל אשר נעשה בעולם מיד ה' הוא, ותכלית הכל לטובה, אפילו אם נראה הדבר באותה שעה כרע.

14 עדר אש תמיד
ה' סודו ק' ר"ק

עוד צריך ביאור, שהרי יתרו בא אחר קריעת ים סוף, ומשה ובני ישראל אמרו את שירת הים שכל כולה היא שירות ותשבחות לד', אם כן מפני מה גנאי הוא להם, ומה חילוש מיוחד יש במטבע לשון מיוחדת של "ברוך" יותר משאר שירות ותשבחות שאמרו משה וישראל בשירת הים, עד שגנאי הוא להם שלא אמרו "ברוך", וכי כל לשונות של ברכה גרועים ממטבע לשון של "ברוך"?

ישראל הודו על הצלת עצמם אבל יתרו הודה על הצלת אחרים

ביאר בזה אבי מורי זצ"ל, שעד עתה הוזח בני ישראל, שרו ושיבחו לד' על הניסים שעשה עמם ושהציל אותם מיד פרעה ומיד מצרים, וכל השירה היתה הודאה על הצלת עצמם, לא על הצלת אחרים. אמנם יתרו חידש מטבע של הודאה על הניסים שעשה הקב"ה לישראל, ולא היתה בזה הודאה על הצלת עצמו, אלא הוא נתן שבח וברכה לד' על הצלת אחרים - בני ישראל, זהו חידושו הגדול במטבע הברכה וההודאה של יתרו, שלא עשו משה ושישים ריבוא קודם לכן.

וביתר ביאור, הרי על מה שנאמר: "ויחד יתרו על כל הטובה", פירש רש"י "שנעשה בשרו חידודין חידודין, שהיה מיצר על איבוד מצרים, היינו דאמרי אינשי, גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפי". מתבאר בזה, שהיה מיצר על איבוד המצרים, ומכל מקום לא נמנע מליתן הודאה וברכה לד' שהציל את בני ישראל מיד מצרים.

אם כן, כל השבח וההודאה של יתרו, לא היתה לו בזה נגיעה אישית, כי אדרבה הוא היה מיצר על איבוד מצרים, וחידש יתרו שאף במצב של מיצר עליהם הרי הוא מודה ומשבח ואומר "ברוך ד'" על הצלת ישראל. חידושו הגדול במטבע הלשון של הודאה וברכה הוא לשבח את הקב"ה על הטובה, אף שאין לו כל נגיעה אישית ורווח בענין

"ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתננות יד מצרים" (ית, י)

ובתלמוד (סנהדרין צד, ע"א): גנאי הוא למשה ולשישים ריבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר "ברוך ה'".

ויש להבין וכי שירת משה ובני ישראל ששרו את שירת הים, שכולה מלאה שבחים לה' יתברך על הצלתם מהמצרים, וכי לא ברכו בזה את ה'?

וביאר האדמו"ר רבי שלמה מרדומסק זצ"ל, שיתרו חידש דבר בהכרת טובה לה', אמנם בני ישראל אמרו שירה והודאה לה', אבל זו הייתה אמירת תודה על ההצלה שלהם. אך יתרו אמר "ברוך ה' אשר הציל אתכם", הודה לה' יתברך על החסדים שהעניק לאחרים. בזה יתרו היה ראשון להבעת תודה בטובה של אחרים, זו באמת גדולת וראוי לשבח.

כעין זה שמעתי שמפרשים את דברי חז"ל (ברכות ו, ע"ב): "כל המשמח חתן וכלה זוכה לחמשה קולות". וכן אמרו (שם): "כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אשת מחורבות ירושלים". ועוד הפליגו במאמרים על שמחת חתן וכלה.

ויש להבין מה המיוחדות לשמח חתן וכלה, שחז"ל הפליגו בשבח המשמח, הלא החתן והכלה כבר שמחים מעצמם. החתן קיבל כלה, והכלה קיבלה חתן, וגם נדוניה. ויתכן שאף קיבלו יצרה ועוד, וכפי שאמר המשורר "ישיש עליך אלהיך כמשוש חתן על כלה", אם כן רואים שהחתן והכלה שמחים. אולי היה צריך לומר, כל המשמח את הורי החתן והכלה שיזכה לברכה מיוחדת, שהרי עליהם נופל עול ההוצאות.

אלא באמת החתן והכלה הם מאוד שמחים כנ"ל, ומי שמח אתם ובא לשמחם זה מראה שהוא שמח בשמחת השני, מפרגן לשני, שמח בשמחתו ולא צר לו במה שהשני שמח. אדם כזה ראוי לכל הברכות של חז"ל: זוכה לחמשה קולות. ובפרט

לברכה של כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים. שהרי ירושלים נחרבה משום שנאת חינם וכעת הוא גורם לאהבת חינם, אם כן הוא בונה בכך את תורבות ירושלים.

"You're a very fortunate woman," Rabbi Feinstein said. "When people's children become engaged, it means that their mazel is shining on them. They then have the koach haberachah, the power to bless others. Rather than make a kiddush to receive berachos for your daughter, each time someone comes in to shop in preparation for a chasunah, ask for a berachah."

The woman followed Rabbi Feinstein's advice, and - lo and behold - within a year, all three of her older singles were engaged or married.

אמנם ביאור זה אינו מתיישב בלשון הגמרא הנ"ל: "שלא אמרו ברוך עד שבה יתרו ואמר ברוך", משמעות הלשון מורה שחידושו היה במטבע הלשון של "ברוך", ולפי ביאור הג"ל אינו ענין עם לשון "ברוך" אלא כל חידושו הוא שאין מברכים רק על הצלה אישית אלא גם על הצלת אחרים, וכל זה אינו מתבאר כלל בלשון הגמרא.

* עוד יש להעיר על ביאור זה, מפני מה היה גנאי לישראל שלא אמרו 'ברוך' עד שבה יתרו, כי אימתי היה להם לברך על הצלת אחרים. היכן הם ראו בהצלת הקב"ה אומה אחרת שהיה להם להודות על זה ולא הודו, אצל יתרו היתה ההזדמנות הראשונה שהרי הוא ראה בהצלתם של ישראל והודה, אבל על איזה מקרה נתגנו ישראל שהיה להם להודות ולא הודו.

עוד יש להעיר בעצם היסוד הנ"ל, שהודאתו של יתרו היתה הודאה על הצלת אחרים ללא כל נגיעה אישית, והלא סוף סוף משה רבינו היה חתנו, ועיקר הודאתו היתה על הצלת משה וישראל עמו, ומדוע זה נחשב הודאה על הצלת אחרים כאשר הוא מודה על הצלת בתו וכל משפחתו.

19

תנו עוז לאלהים

והנראה בביאור הדברים באופן אחר בהקדם עיקר ענין הברכה שאנו מברכים את ד', שלכאורה צריך להבין, כיצד יכולים אנו בכלל לברך את הקב"ה, אשר "מלא כל הארץ כבודו", ואנו בריתו וְאֵין

לעומתו, וכיצד אנו השפלים יכולים לברך אותו, ואיזו תועלת במה שאנו מברכים אותו.

וביאר ה"נמש החיים" (שער ב פרק ז) שפירוש הברכה לו יתברך הוא תוספת וריבוי ממש, שזהו רצונו יתברך מטעם כמוס עמו, שנתקן ונייחד על ידי הברכות והתפילות את הכוחות והעולמות העליונים, שיהיו מוכנים וראויים לקבל שפעת קדושת אור עליון, ולהמשיך ולהוסיף בהם קדושת האור ורוב ברכות, מעצמותו יתברך המתחבר אליהם ומתפשט בתוכם, וממילא יושפע זה התוספת ברכה והקדושה, גם על עם סגולה שגרמו וסיבבו לכל הכבוד הזה.

ובזה ביאר מה שביקש הקב"ה מרבי ישמעאל (ברכות ז ע"א): "שמעאל בני ברכני", והיינו, שיש כח לבני אדם לברך ולהשפיע על כל הנהגת העולמות העליונים והתחתונים.

ויסוד הדבר הביא מהזוהר הקדוש (זוהר חדש רות סז ע"ב): "גדול כח ברכת המזון שמוסיף כח בפמליא של מעלה". ולכן אמרו חז"ל (ברכות לה ע"ב): "כל האוכל ואינו מברך נקרא גזלן, שנאמר: 'גזל אביו ואמו', ואין אביו אלא הקב"ה, כי הוא גזל ומונע העולמות שפעת הברכה והקדושה שהיה צריך להשפיע בהם על ידי ברכתו.

מבואר, שבאמת מצד עצמנו אין לנו שום כח ויכולת לברך את הקב"ה ולהוסיף לו כח ככביכול, אבל גזרה חכמתו יתברך וציוה עלינו בתורתו: "ואכלת ושבעת וברכת", ובזה שהתורה אמרה לברך, הרי שבכח הברכה אנו יכולים להשפיע ולהוסיף ברכה וקדושה בכל העולמות.

20

וכעין זה כתב ה"ערוך השלחן" (או"ח סי' ה סעי' א): "מה שאנו אומרים בכל הברכות 'ברוך אתה', לא שהוא יתברך צריך לברכותנו חס ושולם, אלא הוא כמו אור החוזר שישפיע מברכתו לנו, כמו שאמר דוד: 'ומברכתך יבורך בית עבדך'. והענין, שאנו צריכים לעורר לזה הוא כדכתיב: 'תנו עוז לאלהים', כלומר, לפי שבמעשינו תלויים כל

If you are in a situation in which your mazel is shining upon you, you should wish the same upon others. And according to the Ramban, the mitzvah of *ve'ahavta lerei'acha kamocho* dictates that you should wish wholeheartedly that their *chasan* or *kallah* should be just as good as yours.

206

העניינים, לכן עלינו להוסיף כח בפמליא של מעלה, ואז תרד הברכה לנו."

מבואר, שהקב"ה הטביע בבריאה, שישראל יכולים להוסיף לו כח כביכול, זהו שנאמר: "תנו עוז לאלהים".

21

ומברכים אותך ככתוב ואכלת ושבעת וברכת

הנה אומרים אנו בגוסס הברכה השניה של ברכת המזון: "ועל הכל ד' אלוקינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך, יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד, ככתוב ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך". וזהו דבר פלא, שאנו אומרים לד' שאנו מברכים אותו כמו שנאמר שצריך לברך אותו, וכי כך היא לשון הודאה ושבת, לומר שאנו מודים ומשבחים כיון שנצטוינו. דוגמא לדבר כאשר אב מבקש לבנו שיאמר תודה לאדם שנתן לו מתנה, ובא הבן ואמר לנותן תודה כיון שאבא אמר לי לומר לך תודה. איזה פנים וטעם יש להודאה כזו, שאומרים לזה שאנו מודים לו שכל ההודאה היא מחמת שנתבקשו להודות, וכי כך היא צורתה של הודאה.

יש לבאר לפי הנ"ל, שכאשר אנו מברכים את ד', ומבקשים: "יתברך שמך בפי כל חי", הרי צריכים אנו לבאר מי נתן לנו כלל את הכח ואת האפשרות לברך את ד', כיצד אנו דלים וריקים יכולים לברך את ריבון העולמים, לכן אנו מיד מוסיפים ומבארים שכל הברכה היא מחמת שכך נצטוינו על ידי הבורא "ואכלת ושבעת וברכת", ובציווי הזה הוא נתן לנו את הכח לברך ולהשפיע שפע וברכה על כל העולמות, ואילולי שנצטוינו בזה לא היינו יכולים לברך.

22

החילוק בין ברכה להודאה

הנה הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל כתב (מנחת שלמה, סי' כז אות א) שאדם שלוח כסף מחבירו, יכול להודות לו ולומר "תודה רבה", ואין

בכך איסור של "ריבית דברים", אמנם לברכו אסור, ואם יברך אותו מחמת שהלוחו עובר על איסור של "ריבית דברים".

ולא מבואר טעם וחילוק הדבר, אמנם נראה שביאור הענין כנ"ל, כי בברכה יש כח להרבות ולהוסיף שפע, משא"כ בהודאה שאין ענינה אלא הכרת הטוב אבל אין בה תוספת ריבוי ושפע. ולכן להודות מותר כיון שאין מוסיף ומרבה לחבירו, אמנם לברך אסור, כיון שהוא מוסיף ומרבה שבת והודאה למלוח והרי זה "ריבית דברים".

23

חידושו של יתרו במטבע הלשון "ברוך"

מעתה מבואר היטב, מה חידש יתרו במטבע הלשון של "ברוך ד", כיון שבני ישראל אמרו גִּשְׁבַּחוּת לד' והודו ושרו את שירת הים, וכל זה הוא הודאה והכרת טובה, אבל לא הוסיפו שפע וכח לד', אמנם יתרו בא וחידש את מטבע הלשון של "ברוך", שיסודו לומר שיש לנו את הכח והיכולת להוסיף עוז ותעצומות להקב"ה, על ידי שאנו מברכים אותו.

* זה היה חידושו הגדול של יתרו, שמלבד הכרת טובה והודאה, יש אפשרות להוסיף שפע לעולמות העליונים על ידי כח הברכה. בזה נתגנו משה ושישים ריבוא שלא השכילו לחדש ענין זה של ברכה, עד שבא יתרו וחידש מטבע לשון זה.

ר' יוסף

באמת צריך טעם, איך לא אמרו לא משה ולא כל ישראל, ברוך ה' עד שבא יתרו ואמר, גם יקשה, הלא משה ובני ישראל אמרו כל השירה, ששבחו והודו לה' ופרטו הנסים הנפלאות שנעשו להם, ומה הוא היתרון כל כך באלו המלים, "ברוך השם" יותר משירת הים, עד שיהשב להם לגנאי מה שלא אמרו מלים הללו.

אולם, כשנשים עין ונתבוננו בהשירה שאמרו, נראה שכל ענין השירה מדבר ומשיח בנפלאות

השם, בגדולתו וגבורותיו ונוראותיו אשר עשה לפרעה ולכל חיל מצרים, בהראותו את כוחו וידו החזקה בפלאי פלאים, אבל לא נתבטא עם ביהוד ובפרט, שבח והודאה על עצם הצלתם מהסכנה הנוראה שהיו בה מחיל פרעה שרדפו. אחריהם להקב"ה הצילים מידם; והטעם בזה אפשר מפני שכל ישראל מגדולם ועד קטנם נתעלו ונתרוממו או במעלה כ"כ גדולה ורמה, עד שלא הרגישו אז על עצמם באותה שעה, והוא מה שאמרו חז"ל (במכילתא) ראתה

שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל ושאר נביאים, שנאמר זה א-לי, ואם על יחזקאל הנביא אמרו (חגיגה יג ב) שהוא דומה לבן כפר שראה את המלך, ולכן תסור מעשה המרכבה באורך מצד רוב התפעלות והתרגשות, א"כ כל שכך בני ישראל שעכשיו יצאו ממצרים מעבודת פרך בחומר ובלבנים, וכעת נפתחו לפניהם מראות השמים, התעללו כולם במעלת הנבואה לראות מראות אלקים עוד יותר ממה שראו שאר הנביאים, כ"ש שהתפעלו ונתרגשו מאד ופתחו בשירה ושבחו לה' הנראה אליהם כגבור מלחמה ברוב הדרו, ועל עיקר זה סובבת כל השירה - אשריה לה' כי גאה גאה (גאה על כל גאים), סוס ורוכבו רמה בים, היינו ששניהם קשורים זבי"ו והמים מעלים אותם לרום ומורידים אותם לתהום ואינם נפרדים (רש"י ממכילתא), וכן כל השירה כולה בענין גבורות ה' ורוממותו, מי כמוך באלים ה' וגו'

נורא תהלות עושה פלא, וזה שאמרו ג"כ זה א-לי וגו', היינו זה ה' הגדול והנורא הוא א-לי, ושלי הוא, - ומרוב התרגשותם ושמתם, ושהיו במעלה עליונה ורמה כזאת מגלוי האלקות, לא שתו לבם על עצמם ליתן תודאה מיוחדת ולברך את השם על גאולתם ופדות נפשם מיד מלך קשה ועם קשה.

והנה אע"פ שמרוב עלייתם לרום המדרגה בחזיונות האלקות, השתמט מהם לתת ברכה מיוחדת על הצלתם ופדות נפשם, בכל זאת תפשו חז"ל עליהם גנאי על שלא נשמע מהם "ברוך ה'" עד שבא יתרו ואמר, נמצא שגנותם זה בא להם מתוך שבחם ומעלתם הרוממת, אולם אף שגנותם זה מעיד סו"ס על רוממות נפשם והתעלותם בחזון הנבואה, אבל אף במצב זה, היה להם - לפי דברי חז"ל - להאציל ברכה והודיה לה' על גאולתם והצלתם.

ובפרט שמצאנו בגמ' סנהדרין (צד): תנא משום רבי פפייס, גנאי הוא למשה ושישים ריבוא שלא אמרו "ברוך" עד שבא יתרו ואמר "ברוך השם". וכי משום שלא אמרו כמוהו נידונו לגנאי?! ושירתם על הים להיכן נעלמה?

והתשובה נפלאה היא עד מאוד:

מבאר הגרי"צ סלאנט בספרו "באר יוסף" כך: אמת, עם ישראל יחד עם משה רבינו עמדו ושרו, עמדו ושיבחו לבורא עולם, זכו והגיעו לפסגות עליונות, ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי במראה הנבואה. אך כל תוכנה ומהותה היא שיחה בנפלאות השלי"ת, בגדולתו, בגבורותיו ובנוראותיו אשר עשה לפרעה ולמצרים, תיאור טביעת אויביהם, תיאור הפחד ששרר אז בעולם, בקשה להגיע לארץ המובטחת, אך לנקודה אחת אין התייחסות: הודאה להשי"ת על עצם הצלתם מהסכנה הנוראה שנשקפה להם מאת המצרים ומאת חיל פרעה, במה שנוגע אליהם ישירות לא נגעו, לא שרו ולא שיבחו.

ונכון שהיה זה-מפאת השגתם הגדולה והעלייה העצומה שהייתה להם באותה שעה לנוכח הניסים הגדולים שראו שם, אבל כלפיהם אומרים לנו חז"ל שנחשב הדבר לגנאי! לא היה צריך לחכות עד שייגיע יתרו ויאמר בשתי מילים פשוטות "תודה לבורא עולם".

גם אם אדם מגיע למעלות ודרגות גבוהות אסור לו לשכוח את הקטנות, עליו לתת לכל נקודה את היחס המתאים לה, אחרת נחשב הדבר לגנאי. האדם צריך להיות בבחינת "יורד משה מן ההר אל העם", מרום פסגת העבודה והעליה אל הדברים הקטנים הסובבים אותו. להכיר טובה לכל אדם, להתייחס בנחת ובשלווה. לזכות להקדים שלום לכל אדם. להרבות אהבה ושמחה. ובכך יכול הוא להישאר למעלה בבחינת "ראשו מגיע השמימה" אף רגליו בארץ.

וזהו יסוד גדול בעבודת ה'. דברים נפלאים ומחזקים כותב הגרי"צ אבא שאול זצוק"ל בספרו "אור לציון": כמה טוב שיחנך האדם את עצמו ויתרגל תמיד לדבר בלשון יפה לכל אחד ובמיוחד אם קיבל טובה מחברו... וכשיהנה מחברו יודה לו על כל מה שקיבל ממנו, כקטן כגדול. ומעתה נישא קל-וחומר: אם לחברינו אנו מרגישים חובה להודות על אחת כמה וכמה שנכיר תודה להקב"ה שהחיינו, וכדאי שנזכור תמיד להשתמש בצמד המילים הנפלא: "ברוך השם!"

R. Walker - הנהגות - 266 Let There Be Rain

Journey of Thanks

Those who understand the importance of hakaras hatov do not forget any favor, big or small.

Rabbi Eliyahu Eliezer Dessler would thank others for even small favors with the sincere enthusiasm of one whose life had been saved.

After World War II, his son Rabbi Nochum Zev Dessler wrote to him about his years in America during the war. He mentioned the famed Rabbi Eliezer Silver as someone who had been of particular help to him during that difficult period.

When Rav Dessler visited America, he asked his son to accompany him on a train trip of many hours to visit Rav Silver. When Rav Silver asked Rav Dessler about the purpose of his visit, he replied, "I simply came to express my hakaras hatov for all that you've done for my son." Rav Silver was amazed.⁴

266 סיפור 101

* Hakaras hatov demands that a person acknowledge every benefactor, no matter how remotely connected. Nor is his motive a consideration. So great is the obligation for hakaras hatov that no effort is seen as too difficult. But most important, it is not a mere burden, an obligatory debt, but rather it is the will of Hashem. It is a perspective in understanding the word of Hashem!

יד השם הגדולה, היו כלל ישראל במצב של שנהא גמורה לרע שלא רצו שיהיה להם שום תועלת ורווח עצמי ממפלת הרשעים.

הערות - שמות עמ' ק"א

עיקר ההודאה היא ב"למעשה"

אשר הציל אתכם" (יה. י)

"תנא משום רבי פייס גנאי הוא למשה וששים רבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך ד" (סנהדרין צד)

פלא עצום, הלא משה ובני ישראל ענו ואמרו על שפת הים שירה בשמחה רבה על כל הנסים והנפלאות שנעשו להם, איזה דבר מגונה עשו בזה שלא אמרו מילת "ברוך"?

ביאר הגה"צ רבי מרדכי צוקרמן זצ"ל משרידי חניכי קלם: אמנם בני ישראל שיבחו את הקב"ה על הניסים ודיברו על גדולת השי"ת, אלא מרוב שהיו שקועים ועסוקים בהתפעלות מעצם הנס הגדול שעשה השי"ת, שכתן לראות את שייכותם שלהם לנס, להודות לו על הצלתם הפרטית, היינו שודאי שבחו והודו לקב"ה על הניסים עצמן, אך על מה שהם עצמם נצולו, דהיינו על השייכות שלהם לנס לא זכרו להודות לפי ערכם הרם - זהו הגנאי.

מדוע אם כן, מכנים זאת חז"ל במילה החריפה "גנאי להם" כי אדם צריך להוציא מההטבה של הקב"ה אליו את המחויבות להודות לו בפועל ולראות כמה זה מחייב אותו.

ביאור זה כותב גם ידיד נפשו של הגאון רבי מרדכי, הגאון רבי חיים שטיין זצ"ל ראש ישיבת מטלז' מדליה, הוא כותבו לבנו יקירו הרה"ג רבי שלום רפאל יהודה זצ"ל שהתייטר שנים רבות בחולי ומכאוב והוא מעוררו שהרגשה זו שמחויב האדם לברך את הקב"ה על כל החסדים שעשה אותו השי"ת, צריך להרגיש גם בשעה שהאדם מרגיש שחסר לו הרבה דברים ומבקש מאת השי"ת שיעשה עמו חסד ויושעו, גם אז אסור לו לשכוח שמחויב הוא לא רק להכיר אלא לברך את הקב"ה על החסדים שעשה עמו.

לב מרדכי עמ' מ"ז - שירתא דפסחא עמ' טו

אלה הצברים

ידוע בשמו של הסבא מסלאבדקה זצ"ל שאמר, דהנה בין הברכות הראשונות שבברכות השחר שאומר האדם בבוקרו של יום, היא הברכה "הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה". ותמזה, האם ברכה זו כה חשובה היא לאדם, נתינת הקב"ה לתרגול קצת בינה שעל ידה יודע הוא להבחין בין יום ובין לילה?

ואמר בזה, דהנה מבואר בגמרא ברכות (נטב) לענין הגשם: "מאי מברכין, אמר רב יהודה מודים אנחנו לך על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו". והיינו, שמחובתנו של האדם להודות לבורא עולם על כל דבר דבר שנותן לנו בחסדיו הגדולים, ואפילו יהא זה הדבר הקטן ביותר. ולכן יש להודות ולשבח להקב"ה על כל טיפה וטיפה של גשם.

"שכל האדם" היינו דבר כה יקר וחשוב, עד שיש להודות להקב"ה מלבד על "השכל והדעת" שנתן בנו ולנו, גם על כל טיפה וטיפה של "בינה ודעת" שנתן בבריאה.

טיפת בינה" הקטנה והמועטת ביותר בבריאה, היא "בינת השכוי" שידע להבחין בין יום ובין לילה, על כן האדם צריך להודות בברכותיו הראשונות על כל טיפה וטיפה של בינה ודעת הקיימת בבריאתו.

על דרך זה פירש הגרש"ז ברידיא זצ"ל את מדרש האגדה שהביא רש"י. רחל אמנו בבואה לקרוא שם לבנה הנוולד לה, ובלבה מפעמים רגשות של הכרת תודה להקב"ה על הזכות הגדולה שנפלה בחלקה להעמיד אחד מהשבטים הוא "יוסף הצדיק", והוא יהיה מושיען של ישראל בארץ מצרים וכו'. באותה שעה גדולה ורוויית רגש, אין היא שוכחת ומסירה מלבה אף את רגשות ההזרייה על הדברים הפעוטים ביותר שיקרו ע"י לידת יוסף, והם "כל זמן שאין לאשה בן, אין לה במי תללות סרדונה, משיש לה בן תלה ב".

צריך להודות על ההשגחה הפרטית על כל אחד ואחד בעצמו

(שם)

בדרך דומה ביאר הגה"צ רבי מתתיהו סלומון שליט"א משיגה ישיבת לייקווד בארה"ב: מיסודות האמונה היא ההשגחה הפרטית, היינו מלבד ראיית חסדי השי"ת העצומים לראות את השגחתו הפרטית על כל אחד ואחד. ציור חי לזה רואים אצל יעקב אבינו שבברכתו לאפרים ומנשה אמר (בראשית מח. טו) חידש שם תואר חדש שלא נקרא בו הקב"ה עד אז, "האלוקים הרועה אותי עד היום הזה", תואר בו הביא לידי ביטוי את כל ההרגשים שביטא דוד המלך ב"מזמור לדוד ה' רועי וכו' כמו שמתרגם שם באונקלוס "דון יתי" היינו שנתן לי עצמי פרנסה לחם לאכול ובגד ללבוש.

הסבא מקלם זצ"ל מתפעל וכותב על כך בסגנונו המיוחד וז"ל (אור רש"י ויחי) "מעולם לא שמעתי מאדם אף בינוני, ומכש"כ מעשירי עם שיאמר בסיפוק: ברוך השם, היה לי מה לאכול בשנה זו, אבל לפעמים אומר אדם כשר, ת"ל שהיה לי שנה טובה שהספקתי כבר לעצמי לחסוך בשבילי. והנה יעקב אבינו בן בנו של גביר ארץ אומר "האלוקים הרועה אותי" ומתרגם אונקלוס ה' דון יתי, נשתוממתי על עצמי איך לא ידעתי מה אני מברך, הלא כל ברכת המזון שתיקן משרע"ה הכל על מתנת חנם של מזונות.

יתכן שבזה היתה התביעה שההבדל בין שירה לברכה, ששירה נאמרת אמנם מתוך התפעלות על גבורות ה' ורב כוחו לשדד מערכות הטבע ולעשות נפלאות גדולות לבדו ועל זאת ישיר משה ובני ישראל את השירה, אבל עדיין ותעלמה מהם ההכרה ששלח הקב"ה הצלה וישועה לכל אחד מהם בפרט. טובה זו באה לכל יחיד ויחיד בסוף מעשה במחשבה תחילה ואשר על זאת מחוייב כל אחד לברך ולהודות בלשון ברכה ברוך אשר הציל אותי מיד מצרים. וכאשר משה ובני ישראל לא אמרו כך, נעשה רושם כאילו מתוך דבקותם בזה קלי ואנוהו, הניחו מלהבחין בהצלת גופם מסכנת מות ולהכיר השגחת ה' עליהם מבחינה זו, ועל זה אמרו חז"ל גנאי הוא למשה וששים רבוא דייקא, לא משה ובני ישראל אלא וששים רבוא, דהיינו היחידים שכל אחד היה צריך לומר ברוך, כי אף שלעומת כל הגילויים הנפלאים הצלת גופם דבר קטן הוא, בכל זאת אילו היו מודים כן להשי"ת, היו קובעים רלבם יותר עמוק כמה הם תלויים רק בהשי"ת המציל אותם מכל צרה וצוקה.

קול התורה לד עמ' פ"ט ק

מעין בית השואבה 30

וי"ל עוד בהטעם שלא אמרו "ברוך" כי הברכה שייכת ליחיד כנ"ל, אך הם הרגישו

שכל אחד ואחד הוא רק חלק מגוש גדול הנקרא כלל ישראל, ואין לו לעבוד את ה' כיחיד רק כחלק מן העם, לכן לא אמרו "ברוך" עד שבא יתרו והראה להם שהוא יחיד גר והורה להם לומר "ברוך". וממנו למדו שלא רק כל העם ביחד צריכים לומר ברכות והודאות לאלקי ישראל, אלא גם כל יחיד ויחיד מחויב לברך את השם על הנסים שעשה לעמו. וזהו הגנאי שלא הכירו חיוב זה טרם בא יתרו ואמר ברוך ה' בתור יחיד.

משום שאף אחד לא זכה לראות כך את סיבת הברכה, כשם שיתרו ראה...

עד עתה לא היה אחד שזכה להיות צלול כל כך, חדור כל כך במלא עוצמת ההכרה, עד כי תפרוץ מתוכו.

יתרו היה הראשון, שפרצה מפיו הברכה.

34

סוף כל סוף, היכן היה מחדלו של יתרו?

- בקשר שבין "ידעת היום", ל"והשבות אל לבבך".

נורא נוראות!

- אי שם בדרך שבין המח ללב.

- בדרך שבין ההכרה להרגשה.

- בדרך שבין המושכל למורעל...

אי שם חל הנתק.

וכשחל נתק, חל גם הפירוד.

ויתכן, כי מצד המח, תבא ההכרה לידי ברכה, ומצד הרגש, יעשה בשרו חידודין, חידודין.

תיקון "תקר" מסוכן זה, לא יתכן, אלא על ידי לימוד המוסר.

כי אמנם יתרו, אינו אלא דוגמא, וכל מה שהובא ענינו בתורת ה', הוא אך כדי למנוע תקרים כאלו...

* שומה עלינו לחזק את הקשר שבין "ידעת היום", לבין "והשבות אל לבבך".

או אז, תבא השלימות אל מיצוייה. או אז, כשתתפרץ ההכרה אל תוך הברכה, תעשה את דרכה אל עבר כל פינות האדם, נפש וגוף, רוח ונשמה.

קפ ברכת יתרו מרדכי

בקריעת ים סוף, הגיעה ההכרה לידי מיצוייה העליון ביותר, עד כי פרצה מפיות כולם שירה.

זו היתה הכרה בניסיון של בורא עולם, בכבירות ההשגחה, באדרות כוחו, בסגיאנות העמדת איתניות הטבעים, בהשתת היצירה כולה לרגלם של בני ישראל.

* כשכל זה חודר היטב ומתמזג באישיות, פורצת ה"שירה".

עצם פריצת השירה, מוכיחה על בהירות וחדות ההכרה. ויתירה מכך, עצם פריצת השירה מוכיחה על חזירת ההכרה אל תוך תוכה של כל האישיות, נפש וגוף כאחד.

זאת ועוד. לא תבא שירה בפייהם של בני ישראל, אלא אם כן תפרוץ מקרבם.

שירה, אינם אומרים. שירה, אינם שרים. שירה, אינה מכוונת.

4 - שירה, פורצת!...

אם לא תפרוץ השירה, משמע אינה שירה. אם לא תפרוץ, גם אם אמירה יפה היא, אבל לכלל "שירה" לא הגיעה.

32

- הכרה בנס, מסוגלת להביא לפרץ שירה.

- הכרה בטובה, מסוגלת להביא לפרץ ברכה.

כל זמן שההכרה אינה שלמה, כל זמן שלא קיימת התמלאות ההכרה, לא תגלוש אל עבר הברכה.

- וברכה שאינה פורצת מאליה, השתיקה טובה הימנה.

...לא אמר "הגיבור", לא מפני שחס ושלום חסרה לו הכרה בגבורתו של מקום.

...לא אמר "הנורא", ודאי לא משום שלא סמר בשרו מנוראותיו של ריבונו של עולם.

כל אלו לא אמרו, בשעה שלא אמרו, אך ורק משום שאילו היו אומרים, לא היתה זאת אלא אמירה. ודאי מכוונת, ודאי הכרחית, אבל רק אמירה.

- לא פריצה. וכשאין האמירה מתפרצת מתוך תוכם, משמע, עדיין אין ההכרה ברוכה כל כך.

- משמע עדיין קיים איזושהו הרחוק, נעלם אמנם, אבל בכל זאת קיים, של "איה נוראותיו", של "איה גבורותיו".

מיד כשבאה ההכרה ש"הן הן גבורותיו הן הן גבורותיו", שוב עלתה ההכרה על גדולתה ופרצה אל הברכה...

אלו, נביאי ישראל, כביריו ומושלמיו, לא יוציאו מפיהם דבר שאינו מושלם, שאינו כפי שצריך להיות. כל אלו לא יאמרו, לא ידברו, גם לא יברכו, כל זמן שהברכה לא תצא מפיהם כפי שצריכה לצאת.

והברכה צריכה לצאת דרך פריצה, מתוך ההכרה אל תוך הברכה.

- כך, ורק כך, יברכו אלו אבותינו את בורא עולם.

33a

יתרו נשתבח, לא על כך שהוציא ברכה מפיו.

* יתרו נשתבח על כך, שהברכה פרצה מפיו. מתוך פרץ הברכה, עלתה הכרתו המחודדת, הצלולה והבהירה של יתרו.

אף אחד לפניו לא אמר ברוך...

35 א"ל אר יהויה - ר' קסדה - כ"ו ו' ז'

וידעת היום והשבות אל לבבך

לא מספיק ידיעת האמת בלבד אלא צריך

גם להכניסה בלב ולקבל אותה ולחיות

אפיה, לשנות את דרך החיים על פי האמת,

שהרי ידיעה לבר נתונה לתנודות, כי באדם

משמשים אור וחושך בערבוב, האדם הוא

מלא סתירות היום מחזיק בדעה זו, ומחר

חוזר בו ומחזיק בדעה אחרת, וכפי שנוכח

מהמקראות. והסיבה היא כיון שלא קבע

בלבו את הדעה הנכונה, אלא הכל עדיין

בשכל, והשכל ניתן לשנויים, השכל סובל

סתירות כי הוא בסך הכל כעין מחשב, פעם

החשבון לצד זה ופעם לצד אחר, הכל

מנהל ע"פ אינטרסים, אך הלב לא סובל

סתירות, מה שנקבע בלב כמוחלט, קשה

מאד לשנותו. וזה כל אדם יכול להוכיח,

אם אדם אוהב דבר מסויים אין באפשרותו

לשנות את אותו דבר אע"פ שהשכל אומר

לשנות, הלב מגיב בכאב לשנאה. וכך הוא

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם וכו'. בש"ס סנהדרין [נ"ז]. גנאי היה לישראל שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך. ותמוה, הא אמרו השירה כולה, ואטו תלי' בלשון ברוך, וכן תמהו המפרשים. ונ"ל הנח כתיב ויחד יתרו, פירש"י נעשה בשרו חדודים חדודים על מפלת מצרים אבל מ"מ שמח בישועת ה' לעמו ישראל, הגם שכאב לבו על מצרים אבל הבין כי ה' לא יעשה עולה במשפט ויכל דעבד לטב עבד, ולכן שמח ברעה זו למצרים ושיבח ה' עליו, והיא המדה אשר הורו לנו חכמינו ז"ל [נימוס נ"ז]. כשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה, ואמרו לקבלינהו בשמחה. וכן עשה יתרו, אחר שסיפר לו משה ויחד יתרו שנעשה בשרו חדודים, ומ"מ התחזק ואמר ברוך ה' אשר הציל אתכם. ולא מצינו כזה בישראל עד תתה שנחנו שבח והודיה על הרעה, אלא על הטובה שהשיב להם ה' ביציאת מצרים ובקריעת ים סוף, אבל על השיעבוד במצרים ועל שאר הצרות לא ברכו. והן הן דברי חז"ל, גנאי היה לישראל שלא אמרו ברוך, היינו באופן שאמר יתרו, ונכון:

ברכת יתרו

מעתה תתבאר היטב מעלתה של ברכת יתרו, שכן גם בה היו כלולים שלושת הענינים הללו: באמירתו: "ברוך ה' אשר הציל אתכם", היה משום הלל ושבח לקב"ה על הצלת ישראל, ואף הכרה בכך שההצלה הינה בגבורת ה' ולא בכוחות הטבע. ובנוסף לזאת, היתה כאן בחינה של 'מברכין על הרעה', שכן יתרו היה מיצר על איבוד מצרים, וכדברי רש"י על הפסוק (ית. ט): "ויחד יתרו" - יעשה בשרו חדודין חדודין, מיצר על איבוד מצרים, היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה נהו שאומרים בני אדם, גר עד עשרה דורות אל תבזה גוי בפניה". על אף כל-זאת, הילל יתרו ושיבח את ה' על הצלת ישראל.

זו היתה המעלה המיוחדת שהיתה בברכת יתרו, ואשר נעדרה מהודאתם של בני ישראל ושירתם, שכן הצלתם של ישראל היתה טובה גמורה, בלא גרעון וחסר, והואיל וחלק זה של הברכה חסר היה בברכתם, גנאי היה בה ביחס לברכת יתרו.

כל דעבד רחמנא - לטב עבד

נמצינו למדים, שמעלה גדולה היא להודות לה' ולשבחו על שפע חסדיו ורחב טובותיו, ולא רק בשעות של הצלחה הארת פנים, אלא אף בשעות של קשיים והסתר פנים, שכן גם כאשר הטובות שעושה עמנו הבורא יתברך נסתרות הן ואינן גלויות, ומשום כך קשה עלינו לראותן, מכל מקום עלינו לדעת כי "כל דעבד רחמנא - לטב עבד".

Now, the question arises — when something "bad" like this happens, which is it easier to focus on, the good or the "bad"? Which jumps out at you more? What are you more likely to say when your house burns down — that it's good, or that it's bad?

Obviously, you'd say that it's "bad." The reason is that the pain is so immediate, so real, that it presses itself into your face and screams at you that this is "bad." You will need no help and no encouragement to be able to see the "bad" parts of life's challenges.

What we do, however, need some help with is to balance this out with the good.

*Because we need no help with the good, but we do with the bad, the rabbis gave us this phrase to say. As soon as something bad happens, we say, "This, too, is for the good." If you try to be "objective," you will usually come down on the side of bad. Because it's an unfair fight. But you must decide from the very beginning that this is good. You tell yourself, you push yourself, you make a definite and absolute decision — the fact that my house burned down is good. Now you are approaching the issue from a totally different perspective. Instead of saying, "Let me see if there is good in this also," you say, "Let me see where the good is."

40 *And when you are looking for it, you will invariably find it — because it exists in every circumstance in life.

Tell yourself that it is good — and you will go and find out why. Tell yourself that you're not sure — and you will, almost certainly, see it as bad. You have to fight to see the good, and a conviction of that good will give you the strength to do so.

Saying "gam zu le tov" (and meaning it) is an incredibly powerful tool. I find that when I do it properly, instead of just going through the motions, I come at an issue with a totally different perspective — a much healthier perspective.

התורה

פרשת יתרו

שנד טיב

בגודל החיוב להודות לבורא על כל דבר

ויאמר יתרו ברוך יהוה אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים: (ית. ט)

במשנה (מסכת ברכות דף ג"ד, ע"א) שנינו: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, שנאמר: (דברים ו', ה') ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו'. ככל לכבד בשני יצריך, ביצר טוב וכיצר הרע; ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך, ובכל מאודך בכל ממונך. דבר אחר: בכל מאודך בכל מידה ומידה שהוא מודד לך הוי מודה לו".

ובגמרא שם: "מנא הני מילי, אמר רבי יוחנן, דאמר קרא: (שמות י"ח). ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו', ע"כ.

הרי לנו כי מפסוק זה למדו חז"ל שצריכים להודות לקב"ה על כל מידה שנוהג עם האדם, וכן נפסק להלכה בשולחן ערוך (אורח חיים סימן רכ"ב סעיף ג') וז"ל: "חייב אדם לברך על הרעה ברעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי ה' היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגור עליו השם, נמצא שבקבלת רעה זו, הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו" עכ"ל.

ורואים אנו שמכל פסוק בתורה, אפילו מדבר הנראה כטיפור דברים בעלמא, ולא עוד אלא מנהג של גוי [שהרי אז יתרו היה עדיין גוי פשוט] - גם משם לומדים הלכות מפורשות למעשה, שצריכים ואפילו מחויבים להודות לקב"ה על כל מקרה שקורה לו בחייו.